

EDUSKUNNAN SIVISTYSVALIOKUNNALLE

Kopioisto ry:n ja Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEKin kirjallinen asiantuntijalausunto

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen

+++

Kopioisto ry ja AVEK kiittävät mahdollisuudesta lausua asiasta.

Yleistä

Lakiehdotuksessa esitetyt lain tavoitteet (2 §) ovat kannatettavia, erityisesti monimuotoisen ja ammattimaisen kotimaisen elokuvatuotannon edistäminen sekä laajan ja kattavan elokuvan tarjonnan ja jakelun edistäminen. Myös kotimaisen elokuvan ja sen tekijöiden kansainvälistymisen edistäminen ovat elokuvakulttuurin kehittymisen kannalta keskeisiä päämääriä.

Lakiehdotuksen tuotantoa varten hankittavia oikeuksia koskeva kohta (8 § 3 kohta) vaatii kuitenkin tarkistusta.

1. Tarkennusehdotus: Sopimuslisenssioikeudet huomioitava tuotantotukisopimuksissa

Hallituksen esityksen sivulla 39 todetaan, että tukisopimus olisi tuen saajan ja Suomen Elokuväsäätiön välinen yksityisoikeudellinen sopimus. Esityksen mukaan pykälässä 8 säädettäisiin niistä seikoista, joista tukisopimuksessa tulisi sopia. Yksi asia, josta pykälän mukaan tulisi ainakin sopia on elokuvan valmistamisen ja taloudellisen hyödyntämisen edellyttämistä oikeuksista (kohta 3).

Kohdan 3 sisältöä tulisi mielestäni tarkentaa siten, että siinä mainituilla oikeuksilla tarkoitetaan vain niitä oikeuksia, jotka ovat tarpeen av-tuotannon kaupallistamiseksi muilla kuin sopimuslisenssijärjestelmän jo kattamilla alueilla. Av-tuotannon kaupallistaminen ei edellytä sopimuslisenssisäännösten mukaisia av-tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden oikeuksia, eikä heitä saisi velvoittaa luovuttamaan sopimuslisenssioikeuksiaan julkisin varoin tuetuissa tuotannoissa. Tämä asia tulee kirjata tukisopimukseen. Mikäli tukisopimuksia koskevaa tarkennusta ei tehdä, tukea saavien tuotantojen av-tekijät ja esittävät taiteilijat uhkaavat jäädä ilman sopimuslisenssisäännösten mukaisia tekijänoikeuskorvauksiaan.

Tukijärjestelmän tuleekin

- varmistaa, että julkista tukea saavien teosten av-tekijät ja esittävät taiteilijat voivat pitää sopimuslissenssien mukaiset oikeudet itsellään ja tekijänoikeusjärjestönsä hallinnoinnissa. Näin sopimuslissenssialueilta kerätyt käyttökorvaukset myös päätyvät niille, joille ne on tarkoitettu.
- turvaa tekijänoikeuslain pohjoismaisen mallin mukaisen sopimuslissenssijärjestelmän toiminnan ja jatkuvuuden.

→ Esitän näiden päämäärien saavuttamiseksi, että sivistysvaliokunta tarkentaisi mietinnössään hallituksen esityksen sivun 39 toisessa kappaleessa mainittua oikeuksien hankintaohjetta siten, että kyseessä olevalla tuottajan toteuttamalla oikeuksien hankinnalla ei tarkoiteta niitä oikeuksia, joiden hallinnoinnista on säädetty tekijänoikeuslain sopimuslissenssisäännöksissä.

Yksityiskohtaiset perustelut

On selvää, että AV-tuottajat tarvitsevat av-tekijöiltä ja esittävilta taiteilijoilta oikeuksia oman liiketoimintansa harjoittamiseen. AV-tuottajat myyvät tuotantojensa käyttöoikeuksia yksittäisille käyttäjille, kuten tv-yhtiölle, striimauspalveluiden palveluntarjoajille (mm. Netflix) ja elokuvateattereille. Tätä toimintaa koskevista niin kutsutuista primäärioikeuksista av-tuottajat sopivat av-tekijöiden kanssa. Nämä oikeudet koskevat av-tuottajien omaa ns. primäärikäytön markkinaa.

Näiden av-teosten primäärimarkkinoiden lisäksi on olemassa vakiintuneet av-teosten sekundääri- eli jälkikäyttömarkkinat, joilla lukuisiin av-teoksiin kohdistuvasta teosten massakäytöstä sovitaan kollektiivisesti tekijänoikeusjärjestöjen kanssa. Teosten massakäyttötilanteiden järjestämiseksi tekijänoikeuslakiin on säädetty nimenomaiset sopimuslissenssipykälät helpottamaan teosten laillista käyttöä ja käyttäjien luvan saantia. Opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymällä sopimuslissenssijärjestöllä on oikeus myöntää kattavia lupia käyttäjille. Viimeisin tekijänoikeuslakiin säädetty sopimuslissenssisäännös tuli voimaan vuonna 2015 ja koski televisio-ohjelmien verkkotallennuspalveluja, joita on lissensioitu operaattoreille heinäkuusta 2017 lähtien.

Viime aikoina Suomessa on tapahtunut poikkeuksellinen kehitys, kun tuottajat ovat alkaneet vaatia tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita primäärioikeuksien lisäksi myös sopimuslissenssialueiden mukaisia sekundaarikäyttöoikeuksia. Tämä on omiaan vaarantamaan vakiintuneen sopimuslissenssijärjestelmän toimintaa muuttamalla kollektiivisen sopimisen edellytyksenä olevaa eri oikeudenhaltioiden tasapainoa.

Nyt käsillä olevan lakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä tulee varmistaa, ettei av-tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden oikeus tekijänoikeuskorvauksiin vaarannu ainakaan niiden av-tuotantojen osalta, jotka saavat Suomen Elokuvasäätiöltä valtion varoja.

Sopimuslissenssijärjestelmän edut on huomioitu valtioneuvoston periaatepäätöksessä koskien mediapoliittista ohjelmaa. Periaatepäätöksen 1.2. kappaleen kohdassa 10 todetaan

seuraavasti: "Parannetaan aineettomien oikeuksien hallintaan liittyviä käytäntöjä ja edistetään tekijänoikeudella suojattujen sisältöjen hyödyntämistä sopimuslisenssijärjestelmän avulla. (OKM)"

Tanskassa on jo varmistettu, että julkisin varoin, paikallisen elokuvasäätiön (Danish Film Institute) kautta, tuettujen tuotantojen tekijöiltä ja tuottajilta ei voida vaatia sopimuslisenssialueisiin liittyviä oikeuksia. Tällä järjestelyllä on Tanskassa laaja poliittinen tuki ja sillä on haluttu varmistaa pohjoismaisen sopimuslisenssijärjestelmän toimivuus ja jatkuvuus. Näin julkisilla varoilla tuettujen tuotantojen sopimuslisenssialueilta saamat korvaukset päätyvät av-alan luovaan työhön osallistuville tekijöille, esittäville taiteilijoille ja tuottajille.

2. Muita kehittämissuhteita

Lakiehdotuksen mukaan (5 §) Suomen elokuvasäätiön hallitus päättää tuotantotukea koskevat valtionavustusasiat tuotantotukiesittelijän esittelystä ja muut valtionavustusasiat elokuvasäätiön johtajan esittelystä. Tämä on kömpelö ratkaisu ja on omiaan tekemään hallitustyöskentelystä raskasta. Nykyinen kaksiportainen käytäntö, jossa toimitusjohtaja vahvistaa tuotantotukipäätökset tuotantoneuvojen esittelystä, pystyy paremmin vastaamaan elokuvatuotantojen muuntuviin tilanteisiin esimerkiksi rahoituksen osalta. Hallitus on toimielimenä toimitusjohtajaa kankeampi, kokoontuu harvemmin, eikä kokoonpanossa aina ole tarvittavaa tuotannollista asiantuntemusta.

Lakiehdotuksessa (10 §) tuen takaisinperinnästä vastaa Taiteen edistämiskeskus (TAIKE). Käsityksemme mukaan TAIKEessa ei ole taustatietoa tuotantojen taustalla olevista tekijöistä, josta syystä Elokuväsäätiön ja TAIKEN välillä on käytävä laajaa tiedonvaihtoa perintätilanteissa. Lakiehdotuksen mukaan takaisinperintäpäätös on tehtävä viimeistään kahden kalenterivuoden kuluessa Suomen elokuvasäätiön ilmoituksesta. Tämä on pitkä aika ja omiaan korostamaan ratkaisun epäkäytännöllisyyttä. Yksinkertaisinta ja selkeintä olisi, että tuen takaisinperintäpäätökset tehdään Elokuväsäätiön hallituksessa.

Työryhmän toimeksiannossa on mainittu audiovisuaalisen kulttuurin edistäminen, mutta lakiehdotus rajoittuu elokuvakulttuurin edistämiseen. Periaatteellisesti olisi tärkeää, että Elokuväsäätiö mieltää työnsä laajemmaksi kuin vain elokuvakulttuurin piiriin sijoittuvaksi.

3. Myönteistä

On tärkeää, että lakiehdotuksessa (8 §) kiinnitetään huomiota myös työsuojelullisiin näkökulmiin ja tarpeeseen ehkäistä häirintää ja epäasiallista kohtelua.

Kannatan myös lakiehdotuksen 18 §:ssä säädettävän Suomen elokuvasäätiön yhteydessä toimivan neuvottelukunnan perustamista. Neuvottelukunnan tarkoituksena olisi toiminnallaan edistää lakiehdotuksen 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja elokuva-alan

keskinäistä vuorovaikutusta. Elokuva-ala on kaivannut yhteistä keskustelufoorumia, jossa ajankohtaisista aiheista, tukipolitiikan linjauksista ja koko alaa koskevista asioista voidaan keskustella. Olennaista on, että neuvottelukunta pidetään riittävän avoimena siten, että se voi halutessaan kutsua keskusteluun osallistumaan tarvittavan joukon ihmisiä. Toivottavaa myös olisi, että neuvottelukunnan jäseniä nimitettäessä kysymys olisi todella koko audiovisuaalisen kulttuurin kentästä.

Helsingissä, syyskuun 10. päivänä 2018

Kopiosto ry

Valtteri Niiranen
toimitusjohtaja

Kopiosto ry on tekijöitä, esittäviä taiteilijoita ja kustantajia edustava tekijänoikeusjärjestö. Kopiosto edustaa erillisillä valtakirjoilla yli 50.000 kotimaista oikeudenomistajaa sekä vastavuoroisuussopimuksien perusteella ulkomaisia oikeudenomistajia. Kopiosto edistää ja valvoo tekijänoikeuslainsäädännön tarkoittamien oikeuksien haltijoiden yhteistä etua oikeuksien käyttöä koskevissa asioissa. Kopioston tehtäviin kuuluu muun muassa myöntää käyttöluvia valokopiointiin, teosten digitaaliseen kopiointiin ja välittämiseen oppilaitoksissa ja tieteellisessä tutkimuksessa, opetustallennukseen sekä radio- ja televisio-ohjelmien edelleen lähettämiseen kaapeliverkossa ja yhteisantennijärjestelmissä.

Lisätietoja:

toimitusjohtaja Valtteri Niiranen, 0400 245 008 ja valtteri.niiranen@kopiosto.fi